

V Štrasburgu 11. 3. 2014
COM(2014) 144 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

**Program EÚ v oblasti spravodlivosti na rok 2020 – posilnenie dôvery, mobility a rastu
v Únii**

1. Úvod

EÚ na základe Maastrichtskej zmluvy, Amsterdamskej zmluvy a Zmluvy z Nice v priebehu posledných 15 rokov postupne vytvárala európsky priestor spravodlivosti a politiku EÚ v oblasti spravodlivosti. Činnosť v týchto oblastiach pred rokom 2009 sa vyznačovala inštitucionálnou štruktúrou, ktorá sa líšila od iných oblastí politiky EÚ. Predovšetkým Európsky parlament a Rada ešte nemali rovnaké postavenie, pričom priority stanovovala hlavne Európska rada prostredníctvom sčasti veľmi podrobných päťročných programov (programu z Tampere, Haagskeho programu a Štokholmského programu).

V súčasnosti sa politika EÚ v oblasti spravodlivosti po postupných zmenách zmlúv EÚ, najmä po nadobudnutí účinnosti Lisabonskej zmluvy 1. decembra 2009, priblížila ostatným politikám EÚ. Európsky parlament a Rada sa vo väčšine oblastí justičnej spolupráce v občianskoprávných a trestnoprávných veciach stali spoluzákondarcami. Dňa 1. decembra 2014 sa skončí záverečná prechodná fáza. Odstránia sa tým súčasné obmedzenia súdneho preskúmania Európskym súdnym dvorom a právomoci Komisie ako strážcu zmluvy v oblasti justičnej spolupráce v trestnoprávných veciach začať konanie pri porušení predpisov. Komisia bude aj naďalej zabezpečovať riadne vykonávanie právnych predpisov EÚ v oblasti spravodlivosti.

Keďže na konci roka sa zároveň končí aj Štokholmský program Európskej rady¹ a nadväzujúci akčný plán Komisie², nastal čas vyhodnotiť dosiahnutý pokrok a určiť budúce kľúčové úlohy a spôsob ich riešenia.

V tomto oznámení sa stanovujú politické priority, ktoré by sa mali plniť v záujme dosiahnutia ďalšieho pokroku pri vytváraní plne funkčného spoločného európskeho priestoru spravodlivosti zameraného na dôveru, mobilitu a rast do roku 2020.

Komisia zapojila do prípravy tohto oznámenia širokú škálu zainteresovaných strán a ďalších subjektov, ktoré o to prejavili záujem, a to najmä prostredníctvom konferencie „*Assises de la Justice*“³, pričom dostala veľké množstvo písomných príspevkov. Uskutočnili sa aj diskusie v Európskom parlamente⁴, Rade⁵ a vo Výbore regiónov⁶.

Pokyny Komisie, ktoré sa týkajú konkrétne justičnej spolupráce v občianskoprávných a trestnoprávných veciach, majú prispieť k vytvoreniu strategických usmernení, ktoré má vymedziť Európska rada v súlade s článkom 68 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ), a k strategickým možnostiam, ktoré Európsky parlament predloží v súvislosti s ďalším rozvojom európskeho priestoru spravodlivosti.

2. DOTERAJŠÍ POKROK: ZÁKLAD EURÓPSKEHO PRIESTORU SPRAVODLIVOSTI

EÚ prijala opatrenia na vytvorenie základu „[priestoru] slobody, bezpečnosti a spravodlivosti bez vnútorných hraníc“. Od nadobudnutia účinnosti Lisabonskej zmluvy a v dôsledku úzkej

¹ Štokholmský program – otvorená a bezpečná Európa, ktorá slúži občanom a chráni ich – Ú. v. EÚ C 115, 4.5.2010.

² Vytvorenie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti pre európskych občanov – Akčný plán na implementáciu Štokholmského programu – KOM(2010) 171 v konečnom znení z 20.4.2010.

³ *Assises de la Justice* – Tvorba politik v oblasti spravodlivosti na nadchádzajúce roky – 21. a 22. novembra 2013 – výsledky rokovaní, dokumenty na rokovania a písomné príspevky sú dostupné na: http://ec.europa.eu/justice/events/assises-justice-2013/index_en.htm.

⁴ Na plenárnom zasadnutí Európskeho parlamentu, ako aj počas množstva zasadnutí jeho výborov, najmä výborov JURI, LIBE, AFCE, DROI.

⁵ Na dvoch oficiálnych a dvoch neoficiálnych zasadnutiach Rady pre spravodlivosť a vnútorné veci, ako aj na úrovni pracovných skupín (výbor CATS, pracovná skupina FREMP a pracovná skupina pre občianskoprávne veci).

⁶ Vo výbore CIVEX.

spolupráce s Európskym parlamentom a Radou sa dosiahol výrazný pokrok smerom k lepšiemu fungovaniu spoločného európskeho priestoru spravodlivosti.

Zvyšovanie vzájomnej dôvery

EÚ sa svojou politikou v oblasti spravodlivosti snaží vytvárať európsky priestor spravodlivosti založený na vzájomnom uznaní a vzájomnej dôvere prostredníctvom budovania mostov medzi rôznymi systémami súdnictva v členských štátoch. To si vyžaduje náležité právne záruky, aby mosty vybudované medzi systémami súdnictva členských štátov boli štrukturálne pevné. Vzájomná dôvera medzi členskými štátmi v oblasti trestného súdnictva sa posilňuje postupným zavádzaním súboru práv na spravodlivý proces v celej EÚ prostredníctvom spoločných minimálnych noriem na úrovni EÚ na ochranu osôb podozrivých alebo obvinených zo spáchania trestného činu⁷. Uzákonením minimálnych práv, podpory, poradenstva a ochrany obetí a ich blízkych príbuzných sa zlepšilo aj postavenie obetí v celom trestnoprávnom postupe.

Spravodlivosť pre rast: príspevok k hospodárskemu rastu

V posledných rokoch sa politika EÚ v oblasti spravodlivosti najmä vplyvom finančnej krízy a krízy štátneho dlhu a v súlade so stratégiou Európa 2020 stala motorom oživenia hospodárstva, rastu a štrukturálnych reforiem⁸. EÚ prijala opatrenia zamerané na postupné budovanie dôvery potrebnej na to, aby podniky a spotrebitelia mohli využívať jednotný trh, ktorý skutočne funguje ako domáci trh. Obmedzila sa byrokracia a znížili sa náklady: rozsudok vynesený v jednom členskom štáte teraz možno uznať a vykonať v inom členskom štáte bez sprostredkovateľských postupov [z občianskoprávných i obchodných konaní sa postupne odstránila formalita „exequatur“ (doložka vykonateľnosti)⁹]. V oblasti ochrany údajov v súčasnosti prebiehajú pokročilé rokovania medzi Európskym parlamentom a Radou o novom celoeurópskom nariadení, ktorým sa 28 jestvujúcich vnútroštátnych zákonov upravujúcich ochranu osobných údajov nahradí jedným súborom pravidiel. Smernicou o právach spotrebiteľov, ktorá nadobudne plnú účinnosť v 28 členských štátoch EÚ v júni 2014, sa zvýši ochrana spotrebiteľov, zatiaľ čo podniky budú profitovať z jedného súboru základných pravidiel, ktorým sa výrazne znížia náklady obchodníkov pôsobiacich v celej EÚ na dodržiavanie predpisov. Prvým krokom smerom ku kultúre „záchranu a oživenia“ v EÚ, ktorý pomôže spoločnostiam a jednotlivcom vo finančných ťažkostiach, je prebiehajúca zmena jestvujúcich európskych pravidiel v oblasti cezhraničnej platobnej neschopnosti.

Zlepšovanie nezávislosti, kvality a efektívnosti vnútroštátnych systémov súdnictva je súčasťou programov makroekonomických úprav a európskeho semestra. Porovnávací prehľad súdnictva v EÚ pomáha členským štátom a inštitúciám EÚ tým, že poskytuje objektívne, spoľahlivé a porovnateľné údaje o účinnosti vnútroštátnych systémov súdnictva.

Inštitúcie EÚ prijali aj opatrenia zamerané na lepšiu ochranu finančných záujmov EÚ a peňazí daňovníkov pred podvodmi. Patríli medzi ne najmä návrh Komisie na zriadenie Európskej prokuratúry, teda orgánu, ktorý zabezpečí účinné vyšetrovanie a stíhanie trestnej činnosti proti rozpočtu EÚ, aby sa páchatelia dostali pred súd a aby sa získali naspäť peniaze.

Spravodlivosť pre občanov: zjednodušenie súdnictva pre občanov

⁷ Každý rok sa v EÚ uskutoční viac než 8 miliónov trestnoprávných konaní.

⁸ Kľúčovým podnetom tejto iniciatívy „spravodlivosť pre rast“ boli najmä španielske predsedníctvo Rady v roku 2010 (Závery Rady o justičnej spolupráci na podporu hospodárskej činnosti – 23.4.2010) a írské predsedníctvo v roku 2013 – http://eu2013.ie/media/eupresidency/content/documents/EU-Pres_Prog_A4.pdf – strana 21.

⁹ Doložka vykonateľnosti, teda koncepcia špecifická pre súkromné medzinárodné právo, sa týka požiadavky na rozhodnutie súdu, ktoré oprávňuje vykonať v danej krajine rozsudok alebo súdny zmier vynesený v zahraničí.

EÚ prijala opatrenia, ktoré občanom umožnia v plnej miere využívať právo na pohyb, na nákup tovaru a služieb a na život v inom členskom štáte. Občania by mali mať možnosť plne využívať výhody občianstva EÚ počas celého života a mali by sa cítiť bezpečne v celej EÚ. Zjednodušili sa napríklad právne postupy pri cezhraničnom dedení alebo rozvoze a navrhlo sa obmedzenie množstva nákladnej dokumentácie v členských štátoch zrušením zastaraných formalít pečiatkovania, napríklad v prípade apostilu alebo overených prekladov medzi členskými štátmi.

Ochrana základných práv

Komisia ako ochranca zmlúv zasiahla s cieľom zaistiť dodržiavanie Charty základných práv EÚ (ďalej len „charta“) vrátane práv občanov EÚ a zásad právneho štátu. Právne záväzná charta sa stala kompasom všetkých inštitúcií EÚ. Komisia zasiahla aj s cieľom zaistiť dodržiavanie osobitných práv zakotvených v právnych predpisoch EÚ, najmä práva na rovnosť, ochranu osobných údajov a ochranu spotrebiteľa. To zahŕňalo opatrenia na posilnenie rodovej rovnosti prostredníctvom podpory žien pri rozhodovaní.

3. ÚLOHY: POSILNENIE DÔVERY, MOBILITY A RASTU V ÚNII

Hoci sa už dosiahol viditeľný pokrok smerom k plnohodnotnému spoločnému európskemu priestoru spravodlivosti, po skončení prechodného obdobia 1. decembra 2014 budú potrebné ďalšie opatrenia.

Dôvera. Vzájomná dôvera je základným kameňom, na ktorom by mala stáť politika EÚ v oblasti spravodlivosti. EÚ síce vytvorila dôležité základy pre podporu vzájomnej dôvery, musia sa však ďalej posilniť, aby občania, odborníci z právnej praxe a sudcovia plne dôverovali súdnym rozhodnutiam bez ohľadu na to, v ktorom členskom štáte boli prijaté. Nástroje EÚ, ako sú európsky zatykač či právne predpisy o konflikte právnych poriadkov medzi členskými štátmi, si vyžadujú vysokú úroveň vzájomnej dôvery medzi justičnými orgánmi z rôznych členských štátov. Vzájomná dôvera medzi súdmi a štátnymi správami pomáha vzájomnému uznávaniu a uplatňovaniu rozhodnutí a uľahčuje prístup k spravodlivosti za rovnakých podmienok vo všetkých členských štátoch. Kľúčovou podmienkou nastolenia vzájomnej dôvery je nezávislosť, kvalita a účinnosť justičných systémov¹⁰ a dodržiavanie zásad právneho štátu¹¹. Veľmi dôležitou zložkou dôvery je uplatňovanie nových právnych predpisov v praxi. To si vyžaduje transpozíciu a účinné uplatňovanie právnych predpisov prijatých na úrovni EÚ, ako aj účinné nástroje na presadzovanie práva na vnútroštátnej úrovni s cieľom zaistiť lepší prístup ku spravodlivosti vo všetkých členských štátoch.

Mobilita. Európania čoraz viac využívajú práva, ktoré im náležia na základe zmlúv EÚ. V súčasnosti má 14 miliónov občanov EÚ pobyt v členskom štáte, ktorého nie sú štátnymi príslušníkmi (nárast z 12,1 milióna v roku 2009).¹² Občania EÚ čoraz častejšie cestujú¹³, študujú, volia¹⁴, pracujú, využívajú zdravotnú starostlivosť, sobášia sa¹⁵, majú deti, kupujú

¹⁰ Oznámenie Komisie – Porovnávaci prehľad EÚ v oblasti justície Nástroj na podporu účinnej justície a rastu, COM(2013)160, Oznámenie Komisie – „The 2014 EU Justice Scoreboard“ – COM(2014)155.

¹¹ Oznámenie Komisie – „A new EU Framework to strengthen the Rule of Law“, COM(2014) 158

¹² V súčasnosti má 13,7 milióna občanov EÚ pobyt v členskom štáte, ktorého nie sú štátnymi príslušníkmi (nárast z 12,1 milióna v roku 2009; údaje Eurostatu).

¹³ Európa je najväčším svetovým trhom v oblasti cestovného ruchu s ročným predajom viac než 550 miliónov zájazdov vrátane zájazdov mimo EÚ – zdroj: údaje Eurostatu použité v dokumente SWD(2013) 263 final.

¹⁴ Podiel občanov žijúcich v inom členskom štáte, ktorí sú oprávnení voliť, bol v roku 1994 5,9 %. Toto číslo sa v roku 2009 zvýšilo na 11,6 %.

¹⁵ Približne 16 miliónov (13 %) zo 122 miliónov manželstiev v Únii má cezhraničný rozmer. Spomedzi 2,4 milióna manželstiev uzatvorených v Únii v roku 2007 malo 300 000 cezhraničný rozmer – zdroj: SEK(2011) 327.

nehnuteľnosti, rozvádzajú¹⁶ sa a umierajú¹⁷ v inom členskom štáte ako v tom, v ktorom sa narodili. Spotrebitelia¹⁸ nakupujú tovar a služby naprieč hranicami dokonca bez toho, aby opustili svoj domov, a to aj na internete. Občania EÚ napriek pokroku vo využívaní práv stále čelia niektorým prekážkam. Pri využívaní rovnakých práv, ako majú doma v inom členskom štáte, sa stále stretávajú s praktickými a právnymi ťažkosťami. EÚ musí riešiť tieto prekážky s odhodlaním, pričom musí naďalej umožňovať boj proti zneužívaniu, najmä v súčasnosti, keď sa ozývajú hlasy proti právu občanov EÚ na voľný pohyb. Právo občanov EÚ voľne sa pohybovať a žiť v ktorejkoľvek krajine EÚ je jednou zo štyroch základných slobôd zakotvených v právnych predpisoch EÚ a základným kameňom integrácie EÚ. Okrem toho absencia hraníc v digitálnom online svete je podnetom pre EÚ, aby riešila súčinnosť hmotnoprávných úprav.

Rast. Politika EÚ v oblasti spravodlivosti by mala aj naďalej podporovať oživenie hospodárstva, rast a boj proti nezamestnanosti. Musia sa uskutočniť štrukturálne reformy, aby systémy súdnictva dokázali rýchlo, spoľahlivo a dôveryhodne zabezpečiť spravodlivosť, čím by sa predovšetkým skrátilo trvanie súdnych konaní, a tým by sa podporila účinnosť iných politik. Podniky a spotrebitelia musia mať istotu, že budú schopné účinne vymáhať dodržiavanie zmlúv a riešiť spory súdnou alebo podľa možnosti mimosúdnou cestou v celej EÚ v rozumnom časovom rámci a bez nutnosti prekonávať rôzne prekážky, ktorým v súčasnosti ešte stále čelia. Rast v digitálnom hospodárstve si okrem toho vyžaduje dôveru občanov, keďže rozsiahle spracovávanie osobných údajov alebo dohľad nad osobnými údajmi pri využívaní online služieb v nich vyvoláva obavy.

4. VÝZVY: KONSOLIDÁCIA, KODIFIKÁCIA A DOPLNENIE

Ak chce EÚ vyriešiť zistené problémy a vytvoriť plne funkčný európsky priestor spravodlivosti, jej politika v oblasti spravodlivosti sa v nadchádzajúcich rokoch musí zamerať na **konsolidáciu** výsledkov, ktoré sa už podarilo dosiahnuť, a podľa potreby na **kodifikáciu** právnych predpisov a postupov EÚ a na **doplnenie** existujúceho rámca novými iniciatívami. V rámci budúcej politiky EÚ v oblasti spravodlivosti by sa v závislosti od druhu problémov mala využívať kombinácia týchto metód na základe analýzy jednotlivých prípadov a hodnotenia vplyvu.

EÚ by pri uplatňovaní všetkých týchto metód mala v plnej miere zohľadniť nutnosť zachovať rozmanitosť právnych systémov a tradícií v EÚ, dodržiavať zásady subsidiarity a proporcionality a dôsledne vychádzať z Charty základných práv EÚ pri prijímaní všetkých opatrení EÚ, najmä opatrení politiky v oblasti spravodlivosti.

4.1. Konsolidácia

EÚ by pri plnení programu EÚ pre spravodlivosť mala predovšetkým konsolidovať dosiahnutý pokrok a zaistiť dodržiavanie základných práv a skutočné uplatňovanie práv vyplývajúcich z právnych predpisov EÚ. Členské štáty musia transponovať, účinne zaviesť a využívať nástroje schválené na úrovni EÚ. V prípade nedodržania týchto práv musia existovať účinné nápravné prostriedky.

¹⁶ V Európe je približne 16 miliónov medzinárodných párov, pričom 650 000 z nich každý rok rieši otázku, ako si rozdeliť majetok, keď sa ich manželstvo alebo partnerstvo skončí – zdroj: SEK(2011) 327.

¹⁷ Odhadom 450 000 európskych rodín sa každý rok zaoberá otázkou medzinárodného dedičstva v hodnote viac než 120 miliárd EUR – zdroj: SEK(2011) 410.

¹⁸ V Európe je viac než 500 miliónov spotrebiteľov. Výdavky spotrebiteľov vo výške 56 % HDP EÚ sú dôkazom obrovskej sily spotrebiteľov ako hnacieho motora európskeho hospodárstva – zdroj: Program EÚ pre spotrebiteľov z roku 2012, COM(2012) 225.

i) Dodržiavanie základných práv

EÚ by mala pokračovať v úsilí byť aj naďalej ukázkovým príkladom uplatňovania charty. To si vyžaduje aktivitu všetkých európskych inštitúcií a členských štátov pri uplatňovaní právnych predpisov EÚ na podporu účinného uplatňovania charty, ako aj sekundárnych právnych predpisov týkajúcich sa konkrétnych práv, napríklad ochrany osobných údajov, rodovej rovnosti, občianskych práv, práv na spravodlivý proces či práv detí. Účinná ochrana týchto práv v celej EÚ je kľúčová z hľadiska dôvery občanov v riadne fungovanie európskeho priestoru spravodlivosti. To zahŕňa práva osôb patriacich k menšinám alebo osôb v mimoriadne citlivých situáciách, ako sú deti, obeť trestných činov a osoby so zdravotným postihnutím. Malo by sa vyvíjať aj nepretržité spoločné úsilie v boji proti xenofóbnym a rasistickým nenávisným slovným prejavom a trestným činom v EÚ. Poradenstvo a odbornosť Agentúry EÚ pre základné práva je dôležitým príspevkom k rozvoju politik EÚ, a to vrátane trestnoprávných vecí.

EÚ by sa takisto mala aj naďalej snažiť zaistiť rovnosť medzi ženami a mužmi, pokiaľ ide o mzdy, dôchodky a účasť na trhu práce vrátane pozícií vo vrcholovom vedení. Tieto opatrenia by mali pomôcť zaistiť, aby Európa plne využila všetok dostupný talent.

ii) Zaistenie účinných prostriedkov nápravy

Bez účinných prostriedkov nápravy nemôžu existovať žiadne práva. EÚ by mala pokračovať v úsilí o zaistenie dodržiavania práva na účinný prostriedok nápravy pred súdom v prípade porušenia právnych predpisov EÚ (článok 47 charty), a to vrátane cezhraničných prípadov, keď je pre občanov mimoriadne náročné dožadovať sa v rámci vnútroštátnych postupov práv, ktoré vyplývajú z právnych predpisov EÚ.

S cieľom ešte viac uľahčiť rýchle riešenie sporov by členské štáty mali podporovať využívanie iných druhov mimosúdnych prostriedkov a mechanizmov nápravy na úrovni EÚ, ktoré by mohli zaistiť rýchlejšie, efektívnejšie a menej nákladné riešenie sporov. Medzi tieto mechanizmy a nástroje patria napríklad mediácia, alternatívne riešenie sporov, on-line riešenie sporov, sieť SOLVIT, európske konanie vo veciach s nízkou hodnotou sporu a nový európsky príkaz na zablokovanie účtov.

Úlohu môže zohrať aj administratívne preskúmanie, práca vnútroštátnych orgánov na presadzovanie práva či postupy pred orgánmi pre rovnosť. Úzka spolupráca medzi vnútroštátnymi orgánmi alebo správnyymi orgánmi je mimoriadne dôležitá z hľadiska účinnosti niektorých práv EÚ, napríklad práva na voľný pohyb alebo ochrany osobných údajov. V záujme účinnejšieho boja proti porušovaniu právnych predpisov na ochranu spotrebiteľa na úrovni EÚ je nutné posilniť spoluprácu medzi vnútroštátnymi orgánmi na presadzovanie práva. Musí sa zaistiť nezávislosť orgánov na presadzovanie práva v prípadoch, keď to vyžadujú právne predpisy EÚ, napríklad v prípade orgánov pre ochranu údajov.

Rozhodujúcu úlohu z hľadiska účinnosti právnych predpisov EÚ majú aj dobre fungujúce systémy súdnictva, ktoré sa zaoberajú správnymi prípadmi.

iii) Odborná justičná príprava

Vplyv právnych predpisov EÚ na každodenný život európskych občanov a podniky je taký rozsiahly, že každý odborník z právnej praxe na vnútroštátnej úrovni – od právnikov a súdnych úradníkov na jednej strane po sudcov a prokurátorov na strane druhej – by okrem právnych predpisov svojej krajiny mal byť vzdelaný aj v oblasti právnych predpisov EÚ a mal by ich dokázať vykladať a účinne uplatňovať. V decentralizovanom právnom systéme Únie sa

sudcovia na vnútroštátnej úrovni často musia stať „sudcami v oblasti právnych predpisov Únie“ na to, aby dokázali plniť svoje úlohy.

Odborná príprava odborníkov z právnej praxe v oblasti právnych predpisov EÚ je preto mimoriadne dôležitá z hľadiska správneho vykonávania a uplatňovania právnych predpisov EÚ, budovania vzájomnej dôvery v systémy súdnictva a umožnenia spolupráce odborníkov z právnej praxe a zvyšovania ich vzájomnej dôvery naprieč hranicami.

V rokoch 2011 a 2012 absolvovalo odbornú prípravu v oblasti právnych predpisov EÚ viac než 130 000 odborníkov z právnej praxe vrátane štvrtiny všetkých sudcov a prokurátorov EÚ. Teraz nastal čas rozšíriť túto odbornú prípravu a od začiatku do nej aktívne zapojiť aj zamestnancov súdov a odborníkov z právnej praxe v oblasti právnych predpisov EÚ. Skúsenosti Európskej siete odbornej justičnej prípravy by sa mali skonsolidovať a rozšíriť tak, aby zahŕňala všetkých nových sudcov a prokurátorov. Plne by sa mal využiť aj potenciál elektronického vzdelávania.

EÚ by mala plne využiť existujúce siete na odbornú prípravu odborníkov z právnej praxe a na dosiahnutie cieľa vyškoliť 50 % z nich – celkovo 700 000 – v oblasti právnych predpisov EÚ do roku 2020. Komisia je pripravená podporiť toto úsilie: finančný program Spravodlivosť na roky 2014 – 2020 odzrkadľuje význam, ktorý Komisia odbornej príprave prikladá. Až 35 % z celkového rozpočtu programu vo výške 378 miliónov EUR sa použije na podporu vysokokvalitných európskych projektov odbornej prípravy pre všetky profesie súdnictva a na šírenie osvedčených postupov v oblastiach učebných osnov či metodiky interaktívnej odbornej prípravy.

iv) Informačné a komunikačné technológie

Informačné a komunikačné technológie (elektronická justícia) uľahčujú prístup občanov a podnikov k spravodlivosti.

Portál elektronickej justície¹⁹ a iné príslušné portály informujúce občanov a podniky o ich právach ako napríklad Your Europe²⁰, by sa preto mali aj naďalej vylepšovať, aby sa stali operačnými nástrojmi na uľahčenie prístupu k spravodlivosti a odstránenie byrokracie a zbytočných postupov v členských štátoch, a to najmä v občianskoprávných a obchodných konaniach. Portál elektronickej justície môže zjednodušiť aj cezhraničnú spoluprácu, a to napríklad tým, že občanom a odborníkom z právnej praxe poskytne šablóny a formuláre preložené do všetkých úradných jazykov EÚ. Prepojením vnútroštátnych registrov na úrovni EÚ by sa mal zaistiť prístup odborníkov z právnej praxe, občanov a podnikov k informáciám, ktoré potrebujú v iných členských štátoch. Ide o registre podnikov, pozemkov a platobnej neschopnosti, ako aj o registre závetov.

Výhody nástrojov elektronickej justície sa neobmedzujú len na cezhraničné prípady. Priama elektronická komunikácia medzi občanmi, odborníkmi z právnej praxe, podnikmi a súdmi sa stáva realitou v celom európskom priestore spravodlivosti a EÚ by mala podporovať iniciatívy v tejto oblasti. V súvislosti s prebiehajúcimi štrukturálnymi reformami a modernizáciou verejnej správy sa kľúčovým prvkom z hľadiska zaistenia účinnosti vnútroštátnych systémov súdnictva stáva ich digitalizácia.

EÚ by mala podnecovať využívanie elektronických nástrojov, ktoré môžu byť skutočným mimoriadnym prínosom pre občanov, podniky, odborníkov z právnej praxe a súdy, a to vrátane nástrojov na prístup k judikatúre súdov v iných členských štátoch.

¹⁹ <https://e-justice.europa.eu/>

²⁰ <http://europa.eu/youreurope/>

v) Operačná spolupráca

Ak si chcú odborníci z právnej praxe z celej Európy rýchlo a bezpečne vymieňať informácie a získavať pomoc od svojich náprotivkov, musia spolupracovať. Rozhodujúci význam najmä z hľadiska vytvorenia vzájomnej dôvery má zintenzívnenie operačnej spolupráce medzi všetkými zapojenými stranami.

Jestvujúce mechanizmy a siete v oblasti občianskoprávných a trestnoprávných vecí, ako je napríklad Európska justičná sieť, by sa mali posilniť a mal by sa plne využiť ich potenciál, a to aj na internete.

Plnohodnotnú úlohu musí aj vzhľadom na svoju prebiehajúcu reformu zohrať Eurojust, ktorý i po zriadení Európskej prokuratúry zostane dôležitým orgánom EÚ na koordináciu stíhania trestných činov. Európska prokuratúra sa aspoň na začiatku svojej činnosti zameria na boj proti podvodom, ktoré poškodzujú finančné záujmy Únie. V prípade ostatných nadnárodných trestných činov bude Eurojust zohrávať kľúčovú úlohu, takže sa musí ešte viac zvýšiť jeho účinnosť. V tejto súvislosti by sa mal maximálne využiť potenciál spoločných vyšetrovacích tímov.

4.2. Kodifikácia

Kodifikácia jestvujúcich právnych predpisov a postupov môže uľahčiť poznanie, pochopenie a používanie právnych predpisov, posilniť vzájomnú dôveru, jednotnosť a právnu istotu a zároveň prispieť k zjednodušeniu a zníženiu byrokracie. V mnohých prípadoch môže byť prínosom kodifikácia niektorých jestvujúcich právnych predpisov EÚ týkajúcich sa spravodlivosti alebo príslušnej judikatúry Súdneho dvora Únie v oblasti spravodlivosti, pretože sa tak zaistí jednotnosť právnych predpisov a zrozumiteľnosť práva pre občanov a používateľov vo všeobecnosti.

- **Občianske a obchodné právo:** EÚ od roku 2000 prijala veľké množstvo pravidiel týkajúcich sa občianskoprávných a obchodných vecí, ako aj stretu právnych poriadkov. EÚ by mala preskúmať, či by bolo užitočné kodifikovať jestvujúce nástroje najmä v oblasti stretu právnych poriadkov;
- **Právne predpisy v oblasti práv spotrebiteľov:** V nadväznosti na posúdenie celkového fungovania smernice o právach spotrebiteľov a súvisiaceho *acquis* v oblasti právnych predpisov na ochranu spotrebiteľa je potrebné preskúmať a posúdiť kodifikačné iniciatívy na základe jestvujúcich právnych predpisov. Cieľom by malo byť zvýšenie povedomia spotrebiteľov o ich právach, zjednodušenie čiastočne sa prekrývajúcich smerníc a pomoc spoločnostiam pri uplatňovaní rovnakých pravidiel v rôznych situáciách;
- **Trestné právo:** Právne predpisy EÚ týkajúce sa procesných práv v trestnoprávných veciach sú v súčasnosti súčasťou značného množstva rôznych nástrojov, ktoré sa postupne vyvíjali a prijímali v uplynulých rokoch. Mohla by sa preskúmať potreba kodifikovať trestnoprávne procesné práva do jedného nástroja, aby sa ešte viac zrovnoprávnili podmienky ochrany práv podozrivých osôb a aby sa táto ochrana zjednotila.

Ak sa má vytvoriť dôvera a vzájomná spolupráca, pozornosť by sa mala venovať aj judikatúre Súdneho dvora Únie týkajúcej sa pravidiel a zásad, ktoré štátne správy jednotlivých krajín musia uplatňovať pri vykonávaní právnych predpisov EÚ.

4.3. Doplnenie

Politika v oblasti spravodlivosti je dynamickou oblasťou, na ktorú má vplyv najmä zvyšujúca sa mobilita občanov a podnikov. Vo vhodných prípadoch preto môže byť potrebné navrhnuť iniciatívy, ktoré by doplnili existujúce politiky a právne nástroje v oblasti spravodlivosti. Cieľom by vždy malo byť posilnenie vzájomnej dôvery, uľahčenie života občanov a urýchlenie rastu. Potreba a pridaná hodnota týchto doplnkových iniciatív sa bude musieť posúdiť rovnako dôkladne ako v iných oblastiach politiky EÚ. Vždy bude navyše nutné zohľadniť rozmanitosť právnych systémov a tradícií členských štátov. Zvolené prístupy – napríklad vzájomné uznávanie, určenie uplatniteľných právnych predpisov, tradičná harmonizácia, harmonizované voliteľné režimy hmotného alebo procesného práva – budú závisieť od konkrétnej problematiky.

Zvyšovanie vzájomnej dôvery. Vzájomná dôvera si vyžaduje justičné systémy, ktoré sú nezávislé, kvalitné a účinné. Existujúce alebo vnímané nedostatky by mali byť odstránené, aby sa občania a podniky mohli v plnej miere spoľahnúť na justičný systém, s ktorým prichádzajú do styku. Zaistenie ochrany procesných práv oboch strán je takisto kľúčovým prvkom pri vytváraní vzájomnej dôvery v občianskoprávných a trestnoprávných veciach. Je potrebné preskúmať potrebu posilniť občianske procesné práva, napríklad v súvislosti s doručovaním dokumentov alebo získavaním dôkazov, ako aj pri zabezpečovaní ochrany najlepších záujmov dieťaťa ako hlavnej oblasti. V záujme hladkej spolupráce v trestnoprávných veciach by sa ešte viac mohlo posilniť vzájomné uznávanie nástrojov, pričom je možné vychádzať z doterajšej práce v oblastiach uznávania finančných sankcií, príkazov na konfiškáciu a nespôsobilosti. Po zriadení Európskej prokuratúry sa v praxi ukáže, či sú potrebné doplnkové opatrenia.

Príspevok k hospodárskemu rastu. Na urýchlenie rastu môžu byť potrebné aj doplnkové politické iniciatívy v oblasti spravodlivosti, ktoré by napríklad ešte viac prispeli k rozvoju kultúry „záchranu a oživenia“ EÚ v prípade platobnej neschopnosti. Môže byť vhodné, aby všetky členské štáty prijali minimálne normy v oblasti hmotného práva v prípade platobnej neschopnosti, ktoré by životaschopným podnikom s finančnými ťažkosťami umožnili včasnú reštrukturalizáciu. Technologický rozvoj najmä na trhoch s veľkým potenciálom rastu (napríklad na trhu v oblasti cloudových služieb) vyžaduje, aby občianske právo EÚ bolo aktuálne. Mohlo by sa to dosiahnuť vytvorením jasnejšieho a súdržnejšieho rámca občianskeho a zmluvného práva, ktorý by obsahoval aj voliteľné systémy zohľadňujúce zásadu subsidiarity a rozmanitosť vnútroštátnych právnych systémov. Týmto rámcom by sa podnikom zaistili rovnaké podmienky a zároveň by sa chránili záujmy spotrebiteľov. Hoci cezhraničné nakupovanie je stále častejšie, presadzovanie práv na ochranu spotrebiteľa zostáva úlohou vnútroštátnych orgánov. Dôvera spotrebiteľov by sa mohla zvýšiť posilnením presadzovania práv alebo vyjasnením existujúcich právnych predpisov na ochranu spotrebiteľa.

Uľahčenie života občanov. V záujme plnohodnotného uplatnenia práva každého občana zúčastniť sa na demokratickom živote Únie a lepšieho zapojenia mobilných občanov EÚ do života v ich hostiteľskej krajine je možné preskúmať potrebu prijať ustanovenia, ktorými by sa dopĺňali občianske práva uvedené v zmluvách EÚ. S cieľom predchádzať problémom občanov napríklad pri dokladoch o osobnom stave by EÚ mala preskúmať potrebu ďalších opatrení, napríklad pravidiel týkajúcich sa priezvisk, ktoré by doplnili existujúce návrhy na uľahčenie prijímania verejných dokumentov, ktoré majú osobitný praktický význam pre občanov alebo podniky využívajúce svoje práva na voľný pohyb. Obete v trestnoprávných veciach nemajú vždy možnosť získať uspokojivú náhradu, a to najmä od páchatelia. Mali by sa preskúmať možné opatrenia na odstránenie tohto problému. Národné stratégie na integráciu

Rómov by sa navyše mali transformovať na konkrétne opatrenia na vnútroštátnej a miestnej úrovni. To zahŕňa optimalizáciu využívania finančných prostriedkov EÚ a preskúmanie možností lepšieho zamerania týchto prostriedkov priamo na začlenenie Rómov.

Aktívna účasť na **medzinárodných** fórach a komunikácia s partnermi EÚ majú kľúčový význam pre zaistenie ochrany občanov a podnikov EÚ v ich vzťahoch s tretími krajinami. Cieľom by malo byť, aby úspechy na úrovni EÚ v oblastiach spravodlivosti, ktoré sa týkajú ochrany práv a stanovenia noriem, ako napríklad v oblasti ochrany osobných údajov, získali podporu aj tretích krajín a stali sa základom vzťahov EÚ s týmito krajinami. Osobitná pozornosť sa bude venovať presadzovaniu účinných systémov súdnictva najmä v krajinách zapojených do procesu rozširovania a v susedných krajinách. Na viacstrannej úrovni sa dôraz bude klásť na účinnejšiu spoluprácu s Haagskou konferenciou medzinárodného práva súkromného, na ktorej EÚ vystupuje jednotne v oblastiach občianskeho a obchodného práva.

Vzhľadom na význam Európskeho dohovoru o ľudských právach pre celkovú štruktúru základných práv v európskom priestore spravodlivosti je nutné prekonať posledné prekážky pristúpenia EÚ k tomuto dohovoru, ktoré Komisia dohodla medzi rokmi 2010 a 2014 na základe mandátu od Rady. Keď Súdny dvor vydá stanovisko k výsledku týchto rokovaní, EÚ by s ohľadom naň mala prijať všetky potrebné opatrenia na rýchle dokončenie rokovaní a ukončenie procesu ratifikácie vo všetkých členských štátoch EÚ, aby tak splnila záväzok stanovený v zmluvách.

5. ZÁVER

Politika EÚ v oblasti spravodlivosti má čoraz väčší význam pre integráciu EÚ a jej dôsledky pociťujú mnohí občania. Zohráva významnú úlohu pri presadzovaní spoločných hodnôt, na ktorých je založená Únia, posilňuje hospodársky rast a prispieva k účinnosti iných politík EÚ. Správne navrhnutou politikou EÚ v oblasti spravodlivosti sa dokáže zaistiť, aby osoby a podniky – najmä tie, ktoré využívajú svoje práva na voľný pohyb – mohli využívať dôveryhodný a plne funkčný spoločný európsky priestor spravodlivosti.

Tento program EÚ pre spravodlivosť na rok 2020 obsahuje pokyny Komisie týkajúce sa politického smerovania činnosti EÚ v nasledujúcich rokoch, o ktorom sa teraz bude diskutovať s Európskym parlamentom a Radou, ako aj so všeobecnou verejnosťou. Výsledok tejto diskusie by mal byť základom aj pre strategické usmernenia, ktoré má predložiť Európska rada podľa článku 68 ZFEÚ.

Splnenie týchto pokynov si bude vyžadovať nepretržité a cielené úsilie všetkých inštitúcií EÚ a všetkých členských štátov, ako aj plné zapojenie všetkých zainteresovaných strán, najmä občanov ako koncových používateľov systémov súdnictva, súdnej moci a odborníkov z právnej praxe. Toto zapojenie je rozhodujúce pre rozvoj riešení, ktoré budú reakciou na skutočné praktické problémy občanov a podnikov v ich každodenných životoch a ktoré splnia ich očakávania. Výsledkom by malo byť, aby spravodlivosť a práva občanov do roku 2020 nepoznali v EÚ žiadne hranice.